

Sobieszczak-Marciniak, Małgorzata

Przekazanie popiersia Marii Skłodowskiej-Curie Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej w Wiedniu

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 52/1, 278-284

2007

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

podzielił się garścią wspomnień o Michałowskim (*Un ricordo di Józef Michałowski*) i odczytał fragmenty jego testamentu, dotychczas nieznanego.

Po tych wystąpieniach pamiątkową tablicę odsłonił arcybiskup Szczepan Wesoły. Zaprezentowano także książki z biblioteki Michałowskiego i biblioteczną księgę sprzed II wojny światowej m. in. z wpisami osób znanych i zasłużonych dla polskiej i włoskiej kultury.

W uroczystości udział wzięła ambasador RP przy Watykanie Hanna Suchocka, grono polskich i włoskich uczonych, m. in. sławiści z Uniwersytetu we Florencji, a także publicyści i przedstawiciele rzymskiej Polonii.

Jan Piskurewicz
Instytut Historii Nauki PAN
(Warszawa)

PRZEKAZANIE POPIERSIA MARII SKŁODOWSKIEJ-CURIE MIĘDZYNARODOWEJ AGENCJI ENERGII ATOMOWEJ W WIEDNIU

Dnia 11 września 2006 r., Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie było miejscem, w którym odbyła się niezwykła uroczystość. Następujące organizacje pozarządowe: Fundacja Badań Radiacyjnych, Instytut Energii Atomowej, Instytut Chemii i Techniki Jądrowej, Polskie Towarzystwo Badań Radiacyjnych im. Marii Skłodowskiej-Curie, Polskie Towarzystwo Chemiczne-Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie, Polskie Towarzystwo Nukleoniczne, Polskie Towarzystwo Fizyczne, Towarzystwo Marii Skłodowskiej-Curie w Hołdzie, Państwowa Agencja Atomistyki wsparte przez Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A., Towarzystwo Gospodarcze Polskie Elektrownie, Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Izotopów POLATOM przekazały na ręce przedstawicieli rządów Polski i Francji popiersie Marii Skłodowskiej-Curie. Popiersie wykonane z brązu jest dziełem znakomitej polskiej rzeźbiarki, Ludwiki Nitschowej. Tydzień później, 18 września stanęło ono w siedzibie Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej w Wiedniu.

Inicjatorem całego przedsięwzięcia był dr Tadeusz Wójcik, Honorowy Prezes Polskiego Towarzystwa Nukleonicznego. W latach 90., pełnił on funkcję szefa gabinetu Dyrektora Generalnego MAEA w Wiedniu. W wielu rozmowach z ówczesnym Dyrektorem Generalnym Agencji, H. Blixem, przewijała się postać Marii Skłodowskiej-Curie jako uczonej, która swoimi badaniami zmieniła spojrzenie na atom i jego wnętrze, a także, której głęboko leżało na sercu dobro ludzkości oraz współpraca międzynarodowa.

W siedzibie MAEA w Wiedniu znajdują się już popiersia uczonych i polityków, którzy swą działalność związali z pokojowym wykorzystaniem energii atomowej; a mianowicie indyjskiego uczonego Homi J. Bhabhy (1909–1966),

Prof. Jerzy Niewodniczański, prezes Państwowej Agencji Atomistyki, Muzeum MSC,
11 IX 2006 (fot. Stanisław Latek)

Dr Tadeusz Wójcik, Honorowy Prezes Polskiego Towarzystwa Nukleonicznego, inicja-
tor przekazania popiersia uczonej do MAEA, Muzeum MSC, 11 IX 2006
(fot. Stanisław Latek)

niemieckiego badacza Otto Hahna (1879–1968), Rosjanina, Igora Kurczatowa (1903–1960) oraz prezydenta Stanów Zjednoczonych, Dwighta Eisenhowera (1953–1961), inicjatora programu Atom for Peace. Wśród nich stanęła rzeźba Marii Skłodowskiej-Curie, jako pierwszej i jedynej kobiety.

Wróćmy jednak do 11 września i naszej uroczystości. Nieprzypadkowo odbyła się ona w Muzeum uczonej w Warszawie, w miejscu, gdzie 7 listopada 1867 r. przyszła na świat dwukrotna noblistka. Rolę gospodyni pełniła autorka niniejszego tekstu i dlatego to ona zabrała głos jako pierwsza, witając gości. Zwróciła uwagę na fakt, że uroczystość odbywa się w domu urodzenia uczonej, podkreśliła jej polskie korzenie, ścisły kontakt z Polską, wspieranie polskiej nauki i uczonych, służbę przybranej ojczyźnie w czasie I wojny światowej, a także wielką wagę, jaką przywiązywała uczona do współpracy międzynarodowej, cytując jej słowa wypowiedziane w Lidze Narodów: „Rozumiem, że współpraca międzynarodowa jest zadaniem bardzo ciężkim. Warto je jednak podjąć nawet kosztem wielu wysiłków i prawdziwego poświęcenia.”

Następnie głos zabrał Prezes Państwowej Agencji Atomistyki, prof. Jerzy Niewodniczański, który przybliżył zebrany sylwetkę uczonej, jej zaangażowanie w rozwój ludzkości oparty na współpracy i pokojowym współistnieniu. Powiedział m.in. „[...] Jest coś niesłychanie wzniosłego i symbolicznego w tym, że dziś Maria Skłodowska-Curie wyrusza stąd, ze swego domu rodzinnego, w podróż do Wiednia, do siedziby MAEA, organizacji, której działalność ma na celu właśnie urzeczywistnienie jej marzeń, wykorzystanie dorobku rozwiniętego przez jej następców – dla dobra ludzkości. Dodatkowym wielce symbolicznym i dziś wartym przypomnienia akcentem jest decyzja Rady Gubernatorów Agencji o przeznaczeniu pieniędzy związanych z Nagrodą Nobla na radioterapię, na walkę z rakiem”.

Dodać tu należy, że w roku 2005 Międzynarodowa Agencja Energii Atomowej z jej Dyrektorem Generalnym dr Mohamedem El Baradeiem została uhonorowana pokojową Nagrodą Nobla za działalność zmierzającą do pokojowego wykorzystania energii atomowej. Komitet Noblowski w uzasadnieniu napisał: „[...] To MAEA pilnuje, aby energia jądrowa nie była używana do celów wojсковych, a Dyrektor Generalny wyróżnia się jako nieustraszony adwokat nowych przedsięwzięć mających na celu umocnienie traktatu o nierozprzestrzenianiu broni jądrowej”.

Kolejnym mówcą był dr Tadeusz Wójcik, który opowiedział skąd wziął się pomysł ustawienia popiersia Marii Skłodowskiej-Curie w siedzibie MAEA w Wiedniu i o kolejnych etapach realizacji tego przedsięwzięcia. Początkowo planowano wykonać kopię pomnika Marii i Piotra wyrzeźbionego przed II wojną światową przez polską rzeźbiarkę, Marię Kwietniewską. Był on darem dla Instytutu Radowego w Paryżu; identyczny, niestety, uległ zniszczeniu w czasie działań wojennych w Polsce. Okazało się jednak, że w Warszawie mieszka kuzyn innej naszej znakomitej rzeźbiarki, Ludwika Nitschowej, twórczyni między

Prezentacja rzeźby w Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie, 11 IX 2006
od prawej: przedstawiciel Towarzystwa Gospodarczego Polskie Elektrownie, autorka
tekstu, Ambasador Francji, Prezes PAA, Honorowy Prezes PTN
(fot. Stanisław Latek)

Wystawa biograficzna o Marii Skłodowskiej-Curie, przygotowana przez Muzeum
w Warszawie, MAEA w Wiedniu, 18 IX 2006 (fot. Sylwester Wojtas)

innymi pomnika uczonej odsłoniętego w 1935 r. przy ul. Wawelskiej przed Instytutem Radowym, warszawskiej syrenki, Mikołaja Kopernika i wielu innych. Usłyszawszy o inicjatywie dra Wójcika także chętnie zgodził się odsprzedać rzeźbę Marii Skłodowskiej-Curie. Wymienione wcześniej organizacje i instytucje zakupiły więc popiersie od spadkobiercy.

Następnie, w imieniu organizacji i instytucji, które finansowo wsparły tę inicjatywę, głos zabrała dr Hanna Trojanowska, Dyrektor Departamentu Współpracy z Zagranicą i Nowych Technologii Polskich Sieci Elektroenergetycznych S.A. Przypomniała trudności, jakie musiała pokonywać uczona w drodze do realizacji swoich celów zarówno naukowych, jak społecznych i prywatnych; zwróciła uwagę, że niezwykle ważne jest, iż jej popiersie jako pierwszej kobiety stanie wśród tych, którzy zabiegali o pokojowe wykorzystanie energii atomowej. „Tym sposobem pragniemy wyrazić swój szacunek dla wybitnej polskiej uczonej, jak również zaakcentować nasze zainteresowanie i poparcie dla rozwoju energetyki atomowej w Polsce”.

Rząd Rzeczypospolitej Polskiej reprezentował podsekretarz stanu w MSZ, Rafał Wiśniewski. Wyraził zadowolenie z podjętej inicjatywy i z faktu ustawienia rzeźby Marii Skłodowskiej-Curie w miejscu tak ważnym dla bezpieczeństwa świata. Podkreślił, że istotą przyszłości narodów jest ich spojrzenie w przeszłość i wyciągnięcie z niej odpowiednich wniosków.

W imieniu rządu Republiki Francji, głos zabrał Ambasador, Pierre Menat, który podkreślił otwartość i bezinteresowność uczonej i jej męża, Piotra Curie, przypominał, że uczeni nie opatentowali swego odkrycia, aby mogło ono przynieść pożytek całej ludzkości. Podkreślił także, że dar przekazany wspólnie przez rządy Polski i Francji jest symbolem współpracy naukowej między naszymi krajami.

Po przemówieniach przyszedł czas na uroczyste przekazanie rzeźby, przedtem jednak autorka niniejszego sprawozdania przybliżyła gościom sylwetkę rzeźbiarki i w kilku słowach opowiedziała o historii powstania popiersia.

Ustawienie popiersia Marii Skłodowskiej-Curie w siedzibie MAEA w Wiedniu było ukoronowaniem starań polskich uczonych, który spełnili swe marzenie przy okazji 50 sesji Konferencji Generalnej Agencji, na rok przed obchodami 50 rocznicy jej powstania. W uroczystości wzięły udział delegacje państw uczestniczących w sesji z ich ambasadorami, ministrami, przewodniczącymi delegacji – czyli przedstawiciele 144 państw będących członkami MAEA. Uroczystości odsłonięcia rzeźby towarzyszyła wystawa planszowa obrazująca życie i dokonania uczonej, wykonana przez nasze Muzeum, dla zainteresowanych przygotowano ulotki biograficzne oraz książkę Marii Skłodowskiej-Curie *Autobiografia. Wspomnienia o Piotrze Curie*, wydaną przez Dom Promocyjno-Wydawniczy i Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie, PTCH.

W imieniu rządu polskiego wystąpił prof. J. Niewodniczański przypominając m.in. słowa uczonej, w których zwraca ona uwagę na fakt, że społeczeństwa

MAEA w Wiedniu, 18 IX 2006, od prawej Ambasador RP w Austrii, autorka tekstu, Prezes Państwowej Agencji Atomistyki, Honorowy Prezes Polskiego Towarzystwa Nukleoncznego, NN, vice minister MSZ (fot. Sylwester Wojtas)

MAEA w Wiedniu, 18 IX 2006, od lewej: autorka tekstu, Honorowy Prezes Polskiego Towarzystwa Nukleoncznego, NN (fot. Sylwester Wojtas)

potrzebują zarówno ludzi bardzo praktycznych, mocno stojących na ziemi, ale także marzycieli, idealistów, ludzi, których działania napędzane są przez idee wydające się czasem mrzonkami. Tacy ludzie nie pragną bogactwa, owe społeczeństwa powinny jednak im pomagać i wspierać ich przedsięwzięcia, bo oni właśnie są napędem świata, trzeba im pomóc, aby mogli cały swój czas i energię poświęcić nauce.

Szef delegacji francuskiej, prezydent francuskiej Komisji Energii Atomowej, Alain Bugat w swoim wystąpieniu podkreślił, że popiersie Marii Skłodowskiej-Curie, uczonej dwóch ojczyzn, Polski i Francji, подарowane przez rządy obu tych krajów Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej, jest dowodem i symbolem współpracy pomiędzy nimi i zrozumienia wartości, jakimi kierowała się uczona w swej pracy dla dobra ludzkości, a także poparcia dla działań MAEA.

Jako ostatni głos zabrał Dyrektor Generalny MAEA, dr Mohamed El Baradei, który w imieniu własnym i Agencji podziękował za piękną inicjatywę i wspinały dar. Nawiązując do osobistej fascynacji osobą i życiem Marii Skłodowskiej-Curie, przypomniał zebranym, że uczona nie była gołosłowna w swych deklaracjach, wraz z mężem, Piotrem Curie zdecydowali się nie opatentować swego odkrycia, czym z jednej strony pozbawili się możliwości posiadania szybko prawdziwego laboratorium, z drugiej niemal natychmiast oddali swoje odkrycie całej ludzkości.

Malgorzata Sobieszczak-Marciniak
Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie
w Warszawie